

Fördjupad projektbeskrivning: ESS MAX IV – Tillgänglighet Attraktivitet (TA)

Bakgrundsbeskrivning (skäl för projektet)

Under 2009 stod det klart att två världsledande forskningsanläggningar, European Spallation Source (ESS) och MAX IV, kommer att byggas i Lund inom de närmaste tio åren. ESS är ett planerat flervetenskapligt forskningscentrum baserat på världens mest kraftfulla neutronkälla. Där ska forskare studera en mängd olika material – allt från plaster och proteiner till mediciner och molekyler – för att förstå hur det är uppbyggt och hur det fungerar. ESS kommer att öppna nya möjligheter inom hälso-, miljö-, energi-, klimat-, transport- och ingenjörsvetenskap, läkemedel samt arkeologi. Max-lab i Lund är ett svenskt nationellt laboratorium för synkrotronljusforskning. Vid Max-lab sker också forskning inom acceleratorfysik och en gren av kärnfysiken där man använder energirika elektroner. MAX IV kommer att bli nästa generations synkrotronljusanläggning och den mest högpresterande synkrotronljusanläggningen i världen. MAX IV möjliggör nya framsteg inom ett stort antal områden såsom biomedicin, medicin, materialvetenskap, nanoteknologi, energiforskning, geologi och miljövetenskap. Tillsammans kommer forskningsanläggningarna MAX IV och ESS att bli ett nav i Europas infrastruktur för forskning.

Skåne är idag en av de främsta tillväxtregionerna i Sverige och en etablering av ESS och MAX IV kan innebära en möjlighet att påskynda tillväxten i regionen. En avgörande faktor är att attrahera kunniga människor inom olika yrkesgrupper. Viktiga kriterier är hög tillgänglighet och attraktivitet. Lyckas vi uppnå detta kan ESS och MAX IV bli exempel på megaprojekt som stärker regionens konkurrenskraft och hållbara utveckling.

Rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” visar att tillväxteffekterna från etableringen av ESS och MAX IV är i huvudsak av två slag. Dels direkta som grundar sig på att en viss summa pengar investeras och skapar ökad sysselsättning och efterfrågan på varor och tjänster, dels mer svårämbara effekter som utgår från anläggningens betydelse för teknologisk utveckling, innovationsklimat och möjliga spin-off-effekter. Hur stora effekterna på regionens tillväxt blir är dock beroende av hur väl vi lyckas ta emot ESS och MAX IV.

I de skattningar som görs i rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” kan ESS leda till 23 000 fler sysselsatta fram till 2040 och en ackumulerat högre BRP på 214 miljarder 2040. Förutsatt denna tillväxtökning skulle effekten på bostadsmarknaden vara en ökad efterfrågan på cirka 500 bostäder per år i Skåne på grund av ESS, en ökad efterfrågan på cirka 7 000 m² kontorsyta per år och en ökad belastning på infrastrukturen. För att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande, ökad yta för kontor och andra verksamheter och en kraftig uppgradering av infrastrukturen behöver den regionala samverkan i Skåne stärkas. För att uppnå önskad effekt av ESS och MAX IV: s möjligheter måste kommunerna redan börja planera för detta redan idag i den långsiktiga planering t.ex. i översiktsplaner, bostadsförsörjningsprogram och trafikplaner.

ESS och MAX IV kommer att påverka trafikutvecklingen i regionen och särskilt viktig är tillgängligheten till Skåne och anläggningarna i ett internationellt perspektiv. Tillgängligheten till Kastrup samt komplement och alternativ till flyget är viktiga aspekter. Att sprida effekterna av anläggningarna till ett större geografiskt område är också en viktig aspekt och kräver en god tillgänglighet. Utifrån det är det viktigt med tillgängligheten till Lund från andra delar av Skåne, södra Sverige och Själland.

Regionens tillgänglighet och attraktionskraft är en nyckelfråga för att kunna attrahera kunniga människor till anläggningarna och det skånska näringslivet. Kompetens söker sig till kreativa miljöer. I den globala konkurrensen kommer kompetensen på anläggningarna att vara i det närmaste lika flyktig som det globala finansiella kapitalet. Här spelar det omgivande samhällets utseende och funktion stor roll. Viktiga faktorer för att locka människor till regionen är att erbjuda hög servicenivå i det omkringliggande samhället, attraktiva stads- och boendemiljöer samt god infrastruktur och tillgänglighet.

Etableringen av ESS och MAX IV ställer stora krav på det omgivande samhället att förse anläggningarna med personal med hög kompetens. Det är av stor vikt att regionen ha en god bild över vilket kompetensförsörjningsbehov etableringen av ESS och MAX IV skapar både vad gäller direkta anställningar på anläggningarna och i nya företag. Rapporten "ESS i Lund – effekter på regional utveckling" pekar på behovet av en djupanalys kring framtida kompetensbehov utifrån etableringen av ESS och MAX IV. Genom en analys kring kommande kompetensbehov skapas en planeringsgrund för aktiviteter som nya internationella skolor, högskoleutbildningar, yrkesutbildningar, bostäder, behov av ökad rekryteringsbas via regionvidgning genom infrastruktursatsningar osv. Analysen ger också näringslivet en övergripande bild av den attraktivitet anläggningarna skapar och en möjlighet att säkra framtida arbetskraftförsörjning.

Enligt rapporten "ESS i Lund – effekter på regional utveckling" är det rimligt att anta att beslutet om att bygga ESS och MAX IV i Lund kommer att påverka förväntningsvärden, till exempel ett ökat värde på mark baserat på förväntningarna om framtida exploateringar. ESS och MAX IV kan komma att utgöra en positiv "trigger" för att förvärva ytterligare mark i geografiskt attraktiva områden. Lägesetableringar har en regional struktur och för att optimera användningen av den totala skånska marken bör ett register över tillgänglig mark skapas. Inom ramen för projektet "Strukturbild för Skåne" har en dialog förts med bl. a. kommunerna. Kommunerna har tydligt signalerat sitt intresse för att skapa någon form av register för tillgänglig mark som kan användas för företagande. Det finns ett behov av att synliggöra etableringsmöjligheter i någon form av databas och etablera en samverkan kring att erbjuda mark i Skåne för näringslivet. Ett markregister synliggör var mark är tillgänglig så att företagen kan välja det läge som ger bästa förutsättningar för att de ska lyckas. Företag som lyckas innebär såväl säkrade jobb som fler jobb, vilket ger positiva effekter i flera led.

Sammanfattande projektbeskrivning

Projektets syfte är att stärka tillgängligheten och attraktiviteten i regionen för att möjliggöra maximal sysselsättningseffekt som en konsekvens av ESS och MAX IV:s effekter. Projektet ska ta fram fördjupade analyser kring hur olika aktörer genom ökad tillgänglighet och attraktivitet kan tillvarata tillväxteffekterna av ESS och MAX IV. Projektet syftar därmed i förlängningen till att skapa bättre förutsättningar för fler konkurrenskraftiga företag i Skåne och fler arbetstillfällen.

Med utgångspunkt från tidigare gjorda analyser i projektet "Effekter på regional utveckling vid etablering av ESS" ska materialet målgruppsanpassas och konkretiseras samt kompletterande studier görs kring vad olika aktörer måste göra för att den bedömda tillväxten och sysselsättningseffekterna ska uppnås. En viktig del är information och

kunskapsspridning så att olika aktörer ha med anläggningarna och möjliga positiva utvecklingseffekter i sina styrande dokument, i sin planering och dagliga verksamhet.

Anläggningarnas och olika företags behov av spetskompetens gör att stort fokus ligger på forskare och välutbildad arbetskraft samt att tillgodose dessa kategoriers behov av bostäder, skolor, social service, rekreation mm. Men det handlar också om att kommuner och andra aktörer måste ha en handlingsberedskap och planerade områden för företag och bostäder för alla yrkeskategorier och för olika prisnivåer med bra tillgänglighet till Skånes centrala delar och stora utbud av arbetstillfällen och kompetens, och då särskilt till ESS/MAX IV-anläggningarna i Lund. Projektet ska så effektivt som möjligt planera för samverkan och tillgänglighet mellan olika funktioner med syfte att vidga arbetsmarknaden och öka företagens möjligheter att hitta rätt kompetens. Anläggningarna med sina forskare och spetskompetens kommer att generera ett behov av en stor mängd varor och tjänster som behöver tillgodoses av befintliga och nya företag och kompetenser. Det är därför viktigt att kommunerna och andra aktörer i Skåne planerar för olika typer av företag och yrkeskategorier så att företagens och anläggningarnas behov kan tillgodoses, samtidigt som nya sysselsättningsmöjligheter i olika delar av Skåne uppstår. För att uppnå en så god tillgänglighet som möjligt och öka möjligheterna för olika företag och anläggningarna att hitta rätt kompetens och samtidigt vidga arbetsmarknaden ska olika strategiska insatser beskrivas och föreslås när det gäller olika områdets lägesegenskaper för olika typer av funktioner såsom bostäder, verksamheter samt olika strategiska insatser när det gäller kommunikationer och transporter.

En internationell jämförande empirisk studie ska göras kring vilka effekterna blivit vid liknande anläggningar för att identifiera vilka krav ESS och MAX IV ställer på den långsiktiga kompetensförsörjningen i Skåne. Med utgångspunkt i dessa resultat ska en strategi utarbetas för en långsiktig kompetensförsörjning för att säkra att det regionala utbudet av arbetskraft och kompetens motsvarar de behov och/eller den potential som uppstår kring ESS och MAX IV.

Olika företag har olika preferenser när det gäller kostnader för etablering, markpriser, behov av arbetskraft, transporter osv. För att öka tillgängligheten för företag att hitta rätt och optimera sina etableringar utifrån specifika behov skall en markdatabas för hela Skåne utarbetas. Ett markregister skapas för hela Skåne med antagna planer för mark ämnad för olika typer av företag, verksamheter och bostäder. Registret ska utformas så att en stor del av arbetet med att hålla det uppdaterat ligger hos de som sitter på denna information, dvs kommunerna. Syftet är att optimera användandet av skånsk mark, synliggöra tillgänglig mark för företag samt optimera användning av transportinfrastrukturen för bästa möjliga tillgänglighet.

Syfte med projektet

Projektets övergripande syfte är att:

- Stärka tillgängligheten och attraktiviteten i regionen för att möjliggöra maximal sysselsättningseffekt som en konsekvens av effekterna av ESS och MAX IV.
- Ta fram fördjupade analyser kring hur olika aktörer kan ta tillvara på tillväxteffekterna av ESS och MAX IV och sprida kunskap kring vad som bör göras.

Projektet syftar därmed i förlängningen till att skapa bättre förutsättningar för fler konkurrenskraftiga företag och fler arbetstillfällen i Skåne utifrån bl.a. förväntad utökad forskning.

Projektets delsyfte är att:

- Ta fram planeringsunderlag kring behovet av infrastrukturåtgärder samt samspelet och tillgängligheten mellan arbete, bostad, service etc.
- Belysa relationen mellan möjliga bostadsorter och attraktiva lägen i relation till anläggningarna som arbetsplatser för olika yrkeskategorier i Skåne samt analysera olika lägen för företagsetableringar med olika lokaliseringpreferenser med någon form av relation till ESS/MAX IV.
- Belysa tillgängligheten till viktiga funktioner som exempelvis internationella skolor eller var olika typer av funktioner kan lokaliseras med syfte att utveckla attraktiviteten avseende den samlade bilden bostadsmarknad/arbetsmarknad/service i Skåne.
- Bidra till att optimera användandet av skånsk mark, synliggöra tillgänglig mark för företag samt göra Skåne ytterligare attraktiv att etablera sin verksamhet i.
- Öka kunskapen hos kommuner och andra aktörer om behovet av samordnad planering för effektivt utnyttjande och effektiva transporter för hög tillgänglighet.
- Erbjudna mark i samband med förfrågningar relaterade till anläggningarna ESS och MAX IV.
- Ta fram en strategi och förslag till lämpliga åtgärder gällande dimensionering av utbildning och forskning och åtgärder för att öka den externa rekryteringen av studenter och specialister samt hur företagen i regionen ska kunna tillgodogöra och omsätta de nya kunskaperna i nya produkter och tjänster samt produktionsprocesser.
- Väga behovet av rekrytering av externa specialister och studenter mot utbudet av bostäder och övrig infrastruktur.

Projektets mål

Projektets övergripande mål är att genom att stärka tillgängligheten och attraktiviteten i regionen skapa fler arbetstillfällen och fler företagsetableringar med utgångspunkt från bl.a. utökad forskning i regionen till följd av etableringen av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV.

Projektets delmål är att:

- Så effektivt som möjligt planera för samverkan och tillgänglighet mellan olika funktioner med syfte att vidga arbetsmarknaden och öka företagens möjligheter att hitta rätt kompetens.
- Etablera en samverkan kring att erbjuda mark i Skåne för näringslivet samt kunna exponera denna mark i någon form av databas, som kommunerna tillsammans med näringslivet kan hålla aktuellt.
- Få fler företag att etablera ny verksamhet i regionen, även utländska investerare.
- Sammanställa internationella erfarenheter kring kompetensförsörjning vid större forskningsanläggningar motsvarande ESS-anläggningen.
- Skapa en samlad bild av kompetensbehovet i regionen utifrån etableringen av ESS och MAX IV samt redovisa förslag till strategi och åtgärder.

Projektets målgrupp

Projektets målgrupp är Skåne och Blekinges näringsliv, kommuner samt statliga verk (inkl universitet och högskolor i Skåne).

Projektorganisation

Projektorganisationen för projektet ESS MAX IV – Tillväxt Attraktivitet tillsätts och delas med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation.

En styrgrupp tillsätts med beslutsfattare med representanter från de största finansörerna. Vidare tillsätts en samordnande grupp för strategier och kommunikation med uppdrag att samordna de olika delprojekten. Den strategiska koordinerings-/arbetsgruppen ska vara ett verktyg för att göra ESS och MAX IV till en tillväxtmotor för Skåne och en sammanhållande länk kring viktiga faktorer som påverkar innovationsmiljöernas funktion och attraktivitet med perspektivet tillväxt och regional utveckling. Näringslivsrepresentanter likt Sydsvenska Handelskammaren och Företagarna bjuds in att delta i den strategiska arbetsgruppen.

Den strategiska arbetsgruppens syfte är att med utgångspunkt från anläggningarnas synergieffekter:

- Driva frågor och planera för hur vi skall ta tillvara på effekter och undanröja hinder och flaskhalsar för utveckling i Skåne.
- Fånga upp behov och stödja tematisk utveckling av projekt.
- Kommunicera och informera om ESS och MAX IV:s betydelse för regionens tillväxt och utveckling med syfte att få olika aktörer att vidta åtgärder.
- Genomföra tvärssektoriella analyser och utveckla metoder för att sprida kunskap till omgivande samhälle.
- Skapa arenor för regionalt, nationellt och internationellt samarbete.

En partnerskapsgrupp bildas där projektets alla parter deltar. Partnerskapsgruppen sammankallas minst tre gånger per år för avstämning och information kring frågor som rör projektet och ESS/MAX IV.

Näringslivets deltagande är en självklar del i projektets alla delar. Projektet kommer att använda sig utav de företagsnätverk som finns utarbetade på kommunal nivå, i klusterinitiativen samt att nya skapas för detta ändamål.

För var och en av projektets tre delprojekt bildas en arbetsgrupp bestående av representanter från huvudsakligen kommuner och lärosäten, men även representanter från näringslivet bjudas in att delta. Arbetsgruppen ska stötta arbetet i delprojektet.

Delprojektet Samhällsplanering och transportinfrastruktur ledas från Region Skåne, Enheten för planeringsstrategier och genomförs i nära samarbete med projektet Strukturbild för Skåne. En delprojektledare anställs på heltid för att hålla i det dagliga arbetet och genomföra analyser.

Delprojektet Markregister Syd leds av Invest In Skåne. En delprojektledare anställs på heltid för att hålla i det dagliga arbetet. Medarbetare med GIS-kompetens inom Region Skåne involveras.

Delprojektet Förstudie kring kompetensförsörjning ledas från Näringsliv Skåne, Innovationssystem och Kluster.

Ett projektsekretariat upprättas i nära samarbete med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation (TI). En projektansvarig från Region Skåne sätter in 10 procent i projektet, en projektledare på 40 procent av en årsarbetstid samt en projektsekreterare med kommunikationskompetens på 40 procent finansieras av projektet. Vidare kommer en ekonom från Region Skåne att knytas till projektet på 5 procent av en årsarbetstid.

Initialt i arbetet utarbetas, under ledning av den strategiska arbetsgruppen, en kommunikationsstrategi. Det är viktigt att inventera informationsbehov och metoder att nå olika målgrupper, vilken typ av kommunikationsmaterial som ska utarbetas samt hemsidans utformning. Sekretariatets arbete stöds av externa kommunikationskonsulter. Kommunikationsstrategin utformas i samarbete med liknande satsningar inom projekten Sound of Science och The Science Corridor.

Arbetsätt och verksamhetsbeskrivning (inklusive beskrivning av aktiviteter)

Övergripande projektverksamhet

En viktig del i projektets övergripande arbetet är information och kunskapsspridning så att olika aktörer ha med anläggningarna och möjliga positiva utvecklingseffekter i sina styrande dokument, i sin planering och dagliga verksamhet. En kommunikationsstrategi för projektet ska utarbetas. En viktig del i projektets övergripande arbetet är även att driva frågor och planera för hur vi skall ta tillvara på effekter och undanröja hinder för god utveckling i Skåne.

Projektets strategiska arbetsgrupp ska vara ett verktyg för att göra ESS och MAX IV till en tillväxtmotor för Skåne. Den strategiska arbetsgruppen ska samordna de olika delprojekten och driva frågor och planera för hur effekterna av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV ska tillvaratas. Nya arenor och mötesplatser ska skapas. Genom konferenser, seminarier och möten ska den strategiska arbetsgruppen fånga upp behov och stödja tematisk utveckling av projekt, kommunicera ESS och MAX IV:s betydelse för regionens tillväxt och utveckling samt skapa arenor för regionalt, nationellt och internationellt samarbete.

Till den strategiska arbetsgruppen ska en internationell strategikonsult knytas för att ytterligare konkretisera vad som bör göras i Skåne för att skapa internationell konkurrenskraft. Strategikonsulten ska utifrån visionen och strategierna i rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” konkretisera vad regionen bör göra för att vara konkurrenskraftig. Internationell benchmarking ska genomföras för att vaska fram regionens svagheter och framgångsfaktorer. Benchmarking ska göras gentemot andra regioner med stora forskningsanläggningar samt mot regioner med framgångsrika innovativa miljöer, eller som arbetar innovativt med att skapa förutsättningar för innovativa miljöer.

Projektet har tre delprojekt:

1. Samhällsplanering och transportinfrastruktur
2. Markregister Syd

3. Förstudie kring kompetensförsörjningsbehov

Delprojekt 1: Samhällsplanering och transportinfrastruktur

Konkurrensen mellan städer, regioner och länder samt universitet är hög gällande attraktion, uppmärksamhet samt jakten på framtidens kunskapsarbetare, i form av talanger och ledande forskarna, entreprenörer och innovatörer. Vidare är konkurrensen om medborgare, besökare och riskkapital enorm. En region med god tillgänglighet är attraktiv för företag och kompetens. En större marknad har bättre förutsättningar att attrahera kompetens. Detta är en kritisk faktor för flertalet branscher, och företag väljer därför att förlägga sin verksamhet där det är lätt att attrahera rätt kompetens.

Ett viktigt motiv för ESS-anläggningens lokaliseringsbeslut var bra infrastruktur och kommunikationer, och det är av stor vikt för utvecklingen kring ESS och MAX IV att den höga tillgängligheten bibehålls och stärks. Behovet av tillgänglighet till olika regioner och städer till följd av ESS/MAX IV-etableringen förväntas öka. De resandevolymer som kan bli aktuella kommer att belasta kapaciteten i transportinfrastrukturen. Det är därför viktigt att analysera och visa vilken påverkan på tillgängligheten inom Skåne/Blekinge det kommer att bli samt att visa hur det ökade transportbehovet kan tillgodoses med olika transportslag.

För att förbättra tillgängligheten till de internationella forskningsanläggningarna ESS och MAX IV och därigenom möjliggöra spin-off-effekter i hela regionen ska planeringsunderlag tas fram kring behovet av infrastrukturåtgärder samt samspelet och tillgängligheten mellan arbete, bostad, service etc. I seminarier och workshops ska insatser som bör göras för att möjliggöra spin-off i hela regionen genom att stärka samspelet mellan näringslivsinsatser, bebyggelseplanering, infrastruktur och kollektivtrafikutbud belysas. För att få ut maximal nytta är det viktigt att olika aktörer arbetar med långsiktig strategisk planering.

Kunskapsunderlag och analyser med utgångspunkt från tillgängligheten till anläggningarna internationellt, nationellt och regionalt ska tas fram. Behov av investeringar i olika typer av infrastruktur för optimering av anläggningarnas funktion ska studeras som ett underlag till diskussionerna om prioriteringar och behovet av investeringar i hela Skåne och Öresundsregionen. Vidare ska relationen mellan möjliga bostadsorter och attraktiva lägen i relation till anläggningarna som arbetsplatser för olika yrkeskategorier i Skåne studeras, samt olika lägen för företagsetableringar med någon form av relation till ESS/MAX IV analyseras, beskrivs och kommuniceras. Viktigt är också att belysa tillgängligheten till andra viktiga funktioner exempelvis internationella skolor eller var olika typer av funktioner kan lokaliseras med syfte att utveckla attraktiviteten avseende den samlade bilden bostadsmarknad/arbetsmarknad/service i Skåne. Ytterst handlar det om analyser som underlag för åtgärder för att öka attraktiviteten och möjliggöra största möjliga tillväxt- och sysselsättningseffekt. En viktig del är kommunikationen med olika aktörer, och då särskilt kommunerna i Skåne, kring hur de kan bidra men också få nytta av etableringarna.

Rapporten "ESS i Lund – effekter på regional utveckling" ska kommuniceras så att vision, strategier och åtgärder blir direkt möjlig att omsätta för kommunernas infrastruktur- och samhällsplanerare. Identifierade möjliga effekter ska konkretiseras så att det blir tydligt vad olika aktörer behöver planera och långsiktigt ta ställning till för att uppnå största möjliga effekt för en konkurrenskraftig region. Externa konsulter med expertkompetens ska bidra med analyser och inspel. Arbetet ska ske i nära samarbete med Strukturbild för Skåne.

Tillgängligheten till Brunnshög/Lund NE med en kombination av olika transportslag så som flyg, tåg, buss, bil ska studeras i tillgänglighetsanalyser. Viktiga förbättringsåtgärder ska identifieras.

Viktiga frågor att ta med i diskussionerna är exempelvis:

- Tillgängligheten till Kastrup och Sturup samt utbudet av flygförbindelser från dessa båda flygplatser
- Tillgänglighet till anläggningarna från olika delar av Skåne och inom Lund
- Höghastighetståg

Casestudier ska genomföras inom områdena infrastruktur, attraktivt och tillgänglighet. I studierna kommer metoder att utvecklas som kan användas på andra områden och platser i Skåne.

Exempel på casestudier utifrån ESS och MAX IV:

- Vad krävs i form av investeringar i transportinfrastruktur för att optimera anläggningarnas behov av olika kompetenser?
- Vad krävs avseende investeringar i transportinfrastruktur för att optimera sysselsättningen i Skåne?
- Analysera och beskriva vad anläggningarna kan betyda för företagsetableringar, behov av bostadsbebyggelse och arbetstillfällen relaterat till avstånd alternativt restid.
- Tillgänglighet och koppling till andra forskningsmiljöer i Skåne.

Delprojekt 2: Markregister Syd

En viktig pusselbit i regionens fortsatta utveckling är tillgång till mark med olika lägesegenskaper för företagsetableringar med olika preferenser, inte minst mot bakgrund av etableringen av forskningsanläggningar ESS och MAX IV. Inom ramen för projektet Strukturbild för Skåne har en dialog förts med bl. a. kommunerna och de har tydligt signalerat sitt intresse för ett projekt som syftar till att skapa någon form av register över tillgänglig mark för näringslivet.

Skåne har idag ingen förteckning över tillgänglig mark utan företag hänvisas att ringa runt till kommuner och diverse privata aktörer för att skapa sig en bild över vad som finns tillgängligt och planerat för olika typer av verksamheter. Denna bild är fragmentarisk, beror på vem du får tag på och kännedomen hos enskilda individer över tillgängligheten.

Tillsammans med kommuner och andra intressenter ska ett markregister skapas över mark som är tillgänglig för företag att placera verksamhet på. Sannolikt kommer större privata aktörerna såsom PEAB m.fl. vilja delta längre fram i projektet. Arbetet ska synliggöra tillgången på utvecklingsbar mark hos de skånska kommunerna. Arbetet kan utvecklas till att avse kommunerna i Blekinge också.

I vår omgivning kan vi se att bl. a. Göteborgsregionen redan har ett fungerande register för mark dedicerad till näringslivet.

Arbetet ska genomföras i tre faser:

Fas I

Under fas ett ska projektets organisation sättas, rekrytering genomföras, arbetsgrupp bildas etc. Eventuella upphandlingar ska genomföras. Denna fas handlar om att studera hur andra har hanterat denna fråga. Hur har andra regioner löst frågan, vilka problem har de stött på, hur ser de tekniska lösningarna ut etc. Det handlar också om en inledande runda med de kommuner som redan visat intresse för projektet. Arbetet består av dels att skapa förtroende hos kommunerna för denna samverkan och att arbeta fram den tekniska lösningen som gör att registret blir så lättskött som möjligt. Mycket handlar om att skapa en gemensam målbild för vad vi tillsammans vill åstadkomma, definiera roller, ansvar, vad för slags mark vi menar m.m.

Fas II

I fas två ska lärdomar från fas ett implementeras på några pilotkommuner. Det blir en pilot av det register som senare ska avse hela Skåne. I denna fas ska även övriga kommuner engageras i projektet.

Fas III

I fas tre implementeras det fullskaliga registret tillsammans med samtliga kommuner.

Delprojekt 3: Förstudie kring kompetensförsörjning

En lokalisering av ESS och MAX IV i Lund kommer att innebära ett ökat behov av personal med speciell kompetens, dels för byggandet av anläggningarna och dels för driften av dem, men även för att kunna kommersialisera de innovationer som anläggningen förväntas att leda till. I flera av de analyser som gjorts kring ESS-satsningen har det emellertid konstaterats att de långsiktiga tillväxteffekterna av den här typen av anläggningar är svåra att estimeras. Genom att göra en internationell jämförande empirisk studie av vilka effekterna blivit vid liknande anläggningar skulle det vara möjligt att identifiera vilka krav ESS och MAX IV ställer på den långsiktiga kompetensförsörjningen i Skåne.

Vid årsskiftet fick självstyrelseorganen (däribland Region Skåne) alternativt länsstyrelserna i uppdrag från regeringen att bygga upp kompetensplattformar och arbeta med kompetensförsörjning. Arbetet med kompetensförsörjningsfrågorna i samband med ESS och MAX IV går dock långt utöver vad som kan åstadkommas inom ramarna för ordinarie verksamhet. Inom ramarna för det ordinarie arbetet saknas såväl bemanning som ekonomiska resurser för ett uppdrag av föreslagna storleksordning. I föreslagen verksamhet för den kompetensplattform som är under utarbetande ingår inte att väga samman kompetensförsörjningsstrategier med infrastrukturstrategier, vilket är önskvärt för att få ett helhetsperspektiv. Det finns tre sätt att hantera eventuella brister på kompetenser: satsningar på regionens utbildningssystem, förbättrade transportsystem för att främja regionvidgning och extern rekrytering.

I delprojekt 3 ska en internationell jämförande empirisk studie göras kring vilka effekterna blivit vid liknande anläggningar för att identifiera vilka krav ESS och MAX IV ställer på den långsiktiga kompetensförsörjningen. I studien sammanställs data kring hur anläggningen påverkat efterfrågan på arbetskraft och specifika typer av kompetenser, hur samspelet mellan forskning och näringsliv har utvecklats samt i vilken grad det givit upphov till kunskapsöverföring från till näringslivet. Med utgångspunkt från denna studie, och eventuellt även från framsynsarbetet inom det föreslagna projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation ska med hjälp av detta underlagsmaterial en förstudie tas fram. Förstudien ska beskriva vilka insatser inom infrastruktur och utbildningssystem som behövs för att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen för att kunna ta tillvara den utvecklingskraft som anläggningarna

tillför regionen. Till delar kommer den befintliga kompetensbasen kunna användas och utvecklas genom satsningar på utbildningssystemen, men utöver denna kommer det sannolikt krävas insatser riktade mot regionvidgning och bostadsbyggande samt internationella rekryteringsinsatser.

De frågeställningar som ska besvaras är:

- Vilken typ av arbetskraft och kompetenser kommer direkt att påverkas vid byggandet och driften av anläggningen? Vilken kompetens behöver vi mer/fler av?
- Vilka lokaliseringseffekter kan uppstå i form av nyetableringar av högteknologiska företag och inflyttning av kvalificerad arbetskraft eller forskarbesök?
- Vilken typ av arbetskraft och kompetens kommer att efterfrågas i dessa företag?
- Hur kan man skapa bra förutsättningar för kunskaps- och teknologiöverföring mellan forskning och näringsliv?
- Hur skapar man bra förutsättningar för att omsätta de nya kunskaperna i nya produkter, tjänster och produktionsprocesser?

När effekterna av dessa befintliga anläggningar granskats ska, med utgångspunkt från de internationella resultaten och vad som framkommit i framsynsprocessen i projektet ESS MAX IV – Tillväxt och Innovation, en fördjupad analys göras av hur utbudet och efterfrågan av kompetenser och utbildningar ser ut i Skåne. Om förstudien visar på risk för personal- och/eller kompetensbrist är det viktigt att insatser för att förbättra situationen kommer igång snarast. De frågeställningar som ska besvaras är:

- I vilken utsträckning behöver utbildningsutbudet och forskningsinsatserna vid regionens universitet och högskolor förändras och omdimensioneras för att klara arbetskraftsförsörjningen?
- Hur kan man öka intresset bland ungdomar att studera naturvetenskapliga ämnen?
- Vilka kompetenser krävs för att öka mottagarkompetensen i Skånes näringsliv?
- I vilken mån kan personal rekryteras från den danska delen av Öresundsregionen eller omvärlden i övrigt?

Med utgångspunkt i dessa resultat ska det utarbetas en strategi för en långsiktig kompetensförsörjning för att säkra att det regionala utbudet av arbetskraft och kompetens motsvarar de behov och/eller den potential som uppstår kring ESS och MAX IV.

Delprojektet genomförs i tre delar:

Fas I

I den första fasen genomförs en internationell jämförande förstudie kring regionalekonomiska och utbildnings- och kompetensmässiga effekter av liknande anläggningar i andra länder. I förstudien görs jämförande studier med andra anläggningar i världen. I studien sammanställs data kring hur anläggningarna påverkat efterfrågan på arbetskraft och specifika typer av kompetenser, hur samspelet mellan forskning och näringsliv har utvecklats samt i vilken grad det givit upphov till kunskapsöverföring till näringslivet. Förstudien genomförs av en fristående aktör.

Fas II

Resultatet av den internationella studien blir i fas två input till framsynsprocessen i projektet ESS MAX IV – Tillväxt och Innovation och bidrar till en bild av vilka effekter ESS och MAX IV kan förväntas ge och eftersträvas.

Fas III

I den tredje fasen översätts dessa kunskaper och erfarenheter till bedömningar av behov och tillgångar av arbetskraft och kompetens i Skåne. Dessa kommer att relateras till utbudet från universitet och högskolor samt vad som kan uppnås genom regionvidgning via infrastruktursatsningar och intensifierad marknadsföring för att öka den externa rekryteringen av specialister och studenter från övriga riket och världen. I samband med analysen av behovet av ökad externrekrytering måste behovet av ytterligare satsningar på bostäder och övrig infrastruktur vägas in då regionen redan präglas av bostadsbrist.

Resultaten kommer löpande att kommuniceras till berörda skånska aktörer såsom t.ex. näringslivets organisationer och universitet/högskolor.

Projektavgränsning

Projektets arbete omfattar aktiviteter som berör aktörer i Skåne och Blekinge. Resultatet kommuniceras och utvecklas sedan i samarbete med aktörer i Öresundsregionen, nationellt och internationellt.

Ansvar för frågor rörande tillgänglig mark ligger hos många olika aktörer. Det handlar om olika delar i den kommunala organisationen, mellan den offentliga lokala och regionala nivån samt mellan offentligt och privat. EU-finansiering kan utgöra smörjmedel att få alla att arbeta för samma mål samt ge en samlad och tydlig bild över tillgänglig mark i regionen.

Koppling till det regionala näringslivet

Representanter från näringsliv/företag bjuds in att delta i projektets strategiska arbetsgrupp samt på de seminarier och konferenser som ska arrangeras.

Näringslivet kommer att gagnas genom att mark som kan användas synliggörs vilket ger bättre förutsättningar att välja den bästa placeringen utifrån företagets unika behov. Privata aktörer bjuds in att delta vid utvecklingen av Markregister Syd. Detta för att även kunna visa privat ägd mark.

I förstudien kring kompetensförsörjning kommer en dialog att ske med näringslivet kring resultaten från studien. Det är angeläget att näringslivet involveras under processen eftersom syftet med studien är att kartlägga vilka regionala kompetensbehov som finns för att det regionala näringslivet ska kunna nyttiggöra resultaten från ESS och MAX IV.

Koppling till andra projekt/insatser

Ett antal projekt/insatser har startats eller är på väg att dra igång med koppling till forskningsanläggningarna ESS och MAX IV. Det är av stor vikt att projekt som rör materialforskning/ESS/MAX IV synkroniseras. De projekt som nu diskuteras kring

materialforskningen i regionen har olika fokus och skalnivåer och kompletterar därför varandra. Dock kan det finnas viss överlappning och det är därför viktigt att ha en bra bild av projektens olika syfte och mål samt en bra kommunikation mellan projekten. Den gemensamma nämnaren i projekten är att vi på bästa sätt ska utnyttja det faktum att två världsledande forskningsanläggningar ska byggas i Skåne.

Detta projekt tar sin utgångspunkt i den analys som gjordes i det tidigare regionalfondsprojektet ”Effekter på regional utveckling vid etablering av ESS”. Projektet har en stark koppling och ett nära samarbete med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation som också har sin utgångspunkt i det tidigare regionalfondsprojektet ”Effekter på regional utveckling vid etablering av ESS”. Beslut om projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation fattas i april 2010.

EU:s Östersjöstrategi antogs av Europeiska rådet den 30 oktober 2009. Strategin har fyra huvudmål: att förbättra miljön i Östersjön, öka välbefindandet, göra regionen mer tillgänglig och attraktiv samt att öka tryggheten och säkerheten. I Österstrategi finns inga pengar avsatta för att genomföra strategin. EU:s strukturfonder väntas stå för en betydande del av finansieringen och projektet ESS MAX IV – Tillgänglighet Attraktivitet kommer att bidra till att Östersjöstrategins mål om att göra regionen mer tillgänglig och attraktiv uppnås. I projektet ska planeringsunderlag tas fram kring infrastrukturåtgärder samt samspelet och tillgängligheten mellan arbete, bostad, service etc. för att förbättra tillgängligheten till ESS och MAX IV och därigenom möjliggöra spin-off-effekter i hela regionen. Genom dessa insatser ska hela regionens potential tas tillvara för ökad konkurrenskraft och livskvalitet.

Den 25 november 2009 undertecknades ett Letter of Intent i Hamburg av Lunds Universitet, Allan Larsson och DESY, Helmut Dosch för att etablera ”The Science Corridor”. Bakgrunden är att fyra nya världsledande forskningsanläggningar inom materialvetenskap och life science kommer att etableras i Hamburg (XFEL och PETRA III) och i Lund/Köpenhamn (ESS och MAX IV). Dessa anläggningar tillsammans med kompletterande forskningsanläggningar längs en korridor i norra Europa och Skandinavien ska bli ett världsledande forskningskluster inom materialvetenskap och life science. Ambitionen är att en ansökan ska lämnas in till IV B BSR i mars 2010.

Öresundsuniversitetet arbetar med att inrätta temat “Sound of Science” med finansiering från Interreg-programmet. Temats syfte är att göra Öresundsregionen till en ledande region för materialvetenskap och industriell utveckling i världen. Ett inledande projekt ”The Governance of the Sound of Science” har godkänts för att strukturera hela temat ”The Sound of Science”. Ytterligare två projekt som idag ligger under temat är projektet Nano Connect Scandinavia och Ö-MIC (Öresund Materials Innovation Community) - fas I. Inom temat ska fler konkreta projekt skapas. Projektidéer som är på gång inom temat är fas 2 av Ö-MIC samt ett projekt om samarbete mellan inom eScience, dvs. avancerad användning av datorer, lagring och nätverk.

Det är viktigt att projektet integreras med den innovationssatsning som görs mellan bl.a. lärosäten, Region Skåne och näringslivet.

Delprojektet Samhällsplanering och transportinfrastruktur samt delprojektet Markregister Syd har en nära koppling till projektet Strukturbild för Skåne och här bör ett nära samarbete ske för att uppnå möjliga synergieffekter.

Resultatspridning

Informations- och kommunikationsinsatser är av avgörande betydelse för att effekterna av ESS och MAX IV ska spridas till hela regionen. I samband med projektstart ska en kommunikationsplan formuleras som närmare redogör för hur information och resultat ska spridas. Kommunikationsplanen ska tas fram i samarbete med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation.

En projektsekreterare med kommunikationskompetens ska knytas till projektet på 40 procent av en årsarbetstid och deltagande parternas kommunikatörer ska involveras.

Information och resultat ska presenteras och spridas genom seminarier, workshops och tryckta rapporter. En hemsida skapas i samarbete med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation. Under projekttiden ska minst tre konferenser med bred inbjudan att genomföras. Ett elektroniskt nyhetsbrev ska utvecklas i samarbete med projektet ESS MAX IV – Tillväxt Innovation för att sprida information kontinuerligt under projektets gång. Framtagna förstudier skickas ut till deltagande parter och andra berörda intressenter. Information och material läggs kontinuerligt upp på projektets hemsida.

Kommunerna bjudas in att delta i projekt och dess delprojekt. Därmed kommer en naturlig resultatspridning ske genom att många aktörer deltar direkt i projektet. Kunskapsspridning till andra organisationer sker även genom det breda deltagandet på konferenser och eventuella referensgrupper, men också genom att Region Skåne i olika sammanhang bjuds in att presentera projektet.

Uppföljning/Utvärdering/Följdforskning

Uppföljning och utvärdering sker enligt Regionalfondens regelverk och krav. Utöver det kommer kontinuerlig uppföljning ske under arbetets gång med projektets deltagande aktörer. Projektledning tillsammans med projektets övriga medarbetare får efterhand, beroende på medverkande parter synpunkter och erfarenheter, ta ställning till förändring eller komplettering av projektet. Till projektet knyts en följdforeskare som följer projektet under hela projekttiden.

Risikanaly

Personal

Det finns en risk att nyckelpersoner för projektet lämnar projektet på grund av till exempel sjukdom, föräldraledighet eller annat arbete vilket kan innebära att tidsplanen inte går att följa. Givet projektets komplexa och omfattande karaktär måste flera personer från Region Skåne involveras så att riskerna sprids.

Samarbete

Det finns en risk att de olika aktörerna i projektet inte förmår samarbeta. En kontinuerlig dialog måste föras inom projektet under hela projektperioden för att undvika att problem inte lyfts upp och hanteras innan de eskalerar till nivåer som inte är hanterbara. Inte minst gäller

det att vara tydlig i vad projektet kan och ska leverera, så att inte orimliga förväntningar byggs upp.

Koordination

Det är en utmaning att koordinera projektets olika aktiviteter med andra projekt och satsningar som sätts igång kring ESS och MAX IV. Det krävs en översikt och kommunikation med andra projekt för maximalt utnyttjande av det arbete som görs och den kunskap som tas fram. Projektets olika parter har olika förutsättningar och möjligheter att delta i arbetet men också att tillgodogöra sig resultaten.

Ytterligare en utmaning som är särskilt viktig att beakta i projektets inledande skede är att skapa en bra struktur för den interna informationen inom projektet och mellan delprojekten (t.ex. i samband med att kommunikationsstrategin tas fram). I samband med varje delprojekt kan t.ex. en kommunikationsmatris tas fram med all typ av kommunikation som ska spridas, till vem, vad, hur, när, rapporteringsvägar mm.

Horisontella kriterier

Det finns en risk att de horisontella perspektiven inte implementeras i projektet. Inom ramen för projektet kommer konkreta insatser att göras som stärker och arbetet med de horisontella aspekterna.

Omvärldsfaktorer

Det finns en risk att det händer något i processen i planering/byggfasen av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV. Att motverka detta är dock inte möjligt. Långsiktigheten i arbetet ska sörja för att det nedlagda arbetet inte är förgäves utan kan ge effekter längre fram.

Ytterligare en risk är att andra relevanta aktörer inte uppmärksammar satsningen. Det är därför viktigt att inom projektet hantera behovet av information till andra aktörer än de primära kunderna. Det kan handla om andra offentliga aktörer, privata aktörer, andra regioner m.fl.

Slutligen finns det en risk att en större konjunkturförändring i negativ riktning och/eller annan händelse i stil med 11 september-attentaten i New York inträffar. Sådana händelser kan ha avgörande negativ effekt för projektets resultat. Att motverka detta är dock inte möjligt. Långsiktigheten i arbetet ska sörja för att det nedlagda arbetet inte är förgäves utan kan ge effekter längre fram.